

VLOGA IN PASTI FORMALNEGA DRUŽBENEGA NADZORSTVA PRI VKLJUČITVI PRISELJENCEV V LOKALNO SKUPNOST

ALEŠ BUČAR RUČMAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: ales.bucar@fvv.uni-mb.si

Povzetek Današnji globalizirani svet zaznamujejo različne oblike mednarodnih migracij (delovne migracije, migracije študentov, migracije za združevanje družin, begunske migracije itd.). Ob porastu neoliberalnih pritiskov na posameznika, pritiskih na lokalno delavstvo na trgu dela, umikanju države iz polja zagotavljanja socialne varnosti in skrbi za prihodnost, povečanih eksistenčnih strahovih lokalnega prebivalstva, vzponu populizma in širjenja nestrpnosti – zlasti do priseljencev in etničnih manjšin, je policija temeljna (pogosto poslednja) institucija države, ki vstopa v odnos s priseljenci. Pri tem se policija znajde v pasti, ko si na eni strani prizadeva vzpostaviti zaupanje in sodelovanje s priseljskimi skupinami (predvsem mladimi), na drugi strani pa – kot kažejo raziskave v tujini – je policijsko delo pogosto prežeto z nestrpnostjo, rasizmom, nekorektno obravnavo priseljencev, njihovih potomcev in drugih etničnih manjšin. Takšno delovanje deligitimira in onemogoča učinkovito policijsko delo, dodatno pa spodkopava zaupanje v državo in onemogoča tudi uspešno delovanje drugih institucij države pri integraciji priseljencev (npr. izobraževalnega sistema).

Ključne besede:

priseljenci,
migracije,
policija,
policijsko
delo v
skupnosti,
družbeno
nadzorstvo

THE ROLE AND TRAPS OF FORMAL SOCIAL CONTROL IN INTEGRATION OF IMMIGRANTS TO LOCAL COMMUNITY

ALEŠ BUČAR RUČMAN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: ales.bucar@fvv.uni-mb.si

Abstract Today's globalised world is marked by various forms of international migration (labour migration, student migration, family reunification migration, refugee migration etc.). With increasing neoliberal pressures on the individual, pressures on local labour in the local market, withdrawing the state from the field of social security and care for the future, increased existential fears of the local population, rising populism and spreading intolerance – especially towards immigrants and ethnic minorities, then police is fundamental (often the last) institution of the state entering into a relationship with immigrants. The police find itself trapped when, on the one hand, it tries to build trust and cooperation with immigrant groups (especially young people), and, on the other hand – as research abroad show – policing is often imbued with intolerance, racism, incorrect treatment of immigrants, their offspring and other ethnic minorities. Such action delegitimizes and disables effective policing, and additionally, undermines trust in the state and disables the successful activity of other state institutions in the integration of immigrants (e.g., the education system).

Keywords:

immigrants,
migrations,
police,
community
policing,
social
control

1 Uvod

Migracije že od nekdaj spremljajo človeštvo in kot pravi Bade (2005: 8) »*Homo migrans* obstaja, odkar obstaja *Homo sapiens*; kajti selitve spadajo med *conditio humana* prav kakor rojstvo, razmnoževanje, bolezen in smrt. Migracije kot družbeni procesi so, razen izгона in bega, odziv na bolj ali manj kompleksne ekonomske in ekološke, socialne in kulturne eksistenčne in družbene razmere.« Res je, da se človek že od nekdaj seli, pravi zagon pa je to globalno gibanje ljudi dobilo po koncu druge svetovne vojne. Seveda smo že pred tem bili priča velikim migracijskim gibanjem (npr. evropska kolonizacija Južne in Severne Amerike), vendar se takrat v ta proces vključijo vse regije sveta. Castles in Miller (2009) nazorno poimenujeta trenutno obdobje z oznako »doba migracij«.

Tehnološki napredek, razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij, večja hitrost in nižja cena transporta so olajšali odločitev za potovanje, povečali izmenjavo informacij ter olajšali tudi načine za ohranjanje stika izseljencev z domačimi in prijatelji (Castles in Miller, 2009; Koser, 2007). Opisano odlično ponazori opis situacije, ki jo je avtorju prispevka v intervjuju v Tokiu leta 2014 predstavil dolgoletni priseljenec iz Velike Britanije na Japonskem. Dejal je, da je konec 1980-ih lahko poklical svoje starše enkrat na mesec in za zelo kratek klic zapravil celo premoženje. Danes se s pomočjo interneta dnevno sliši in vidi z njimi, mama ga celo prosi, če bi lahko naročil bratu, ki živi v Veliki Britaniji tako kot starši, da naj jo večkrat pokliče in obišče. Njegov sin, ki prav tako živi na Japonskem, se dogovori z bratrancema, enim na Švedskem, drugim v Veliki Britaniji, da skupaj online gledajo filme in komentirajo. Če so bili izseljenci v preteklosti povezani z družino zgolj preko pisem, kratkih telefonskih pogovorov, redkih obiskov doma, branja časopisov z zamudo, je danes drugače. Vendar moramo biti pri tem natančni. To ne velja za vse kategorije priseljencev.

Številni priseljenci, zlasti najrevnejši, ki svoje domove zapustijo v upanju iskanja boljše prihodnosti in z namenom pošiljanja pomoči domačim, končajo v t. i. 3D poklicih – umazani, zahtevni, nevarni (ang. *dirty, demanding, dangerous*), izpostavljeni izkoriščanju in kršitvi pravic. Ta populacija je izpostavljena najhujšim pritiskom kapitalistične ekonomije (Kanduč in Bučar Ručman, 2016), ironično pa je med domačim prebivalstvom, ki ga ogrožajo isti strukturni pritiski, pogosto razumljena kot skupina, ki ogroža delovna mesta lokalnemu delavstvu (Bauman, 2016). Odličen vpogled v življenje priseljenjskih delavcev v fizično intenzivnih poklicih je že v

1980-ih letih predstavil nemški raziskovalni novinar Günter Wallraff (1986). Pokazal je, da življenje priseljenskih delavcev za njihove delodajalce nima vrednosti. Razmere delavcev migrantov v kmetijskem sektorju v Italiji so nazorno predstavljene v poročilu Amnesty International (2012): *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*. O razmerah delavcev migrantov iz nekdanjih republik SFRJ, njihovem izkoriščanju, neplačevanju dohodkov in prispevkov, goljufijah, nameščanju v popolnoma neprimernih bivanjskih prostorih itd. pa so pisali raziskovalci v Sloveniji (Bučar Ručman, 2014; Bučar Ručman in Frangež, 2014; Kanduč in Bučar Ručman, 2016; Medica, Lukič in Kralj, 2011; Mozetič, 2009). Stanje je še slabše za neregularne migrante in prosilce za azil, ki po nastanitvi v tuji državi te sploh ne želijo zapustiti, saj niso prepričani, ali se bodo sploh lahko vrnil, skrivajo se pred nadzorstvenimi institucijami in so tako visoko izpostavljeni viktimizaciji, saj ne morejo (ne upajo) uporabiti zaščite, ki je drugače dostopna vsem ostalim prebivalcem.

Tabela 1: Število mednarodnih migrantov v obdobju 1960–2010 po regijah (v milijonih)

<i>Regija</i>	<i>1960</i>	<i>1970</i>	<i>1980</i>	<i>1990</i>	<i>2000</i>	<i>2010</i>	<i>2019</i>
Svet	76	81	99	156	179	214	271
Afrika	9	10	14	16	17	19	14
Azija	29	28	32	51	52	61	49
Evropa	14	19	22	49	58	70	40
Lat. Amerika in Antili	6	6	6	7	6	7	6
S. Amerika	13	13	18	28	40	50	28
Oceanija	2	3	4	5	5	6	4

Vir: Podatki za obdobje od 1960 do 1990: UN DESA (2006). *World Migrant Stock: The 2005 Revision Population Database*; za obdobje od 1990 do vključno 2010: UN DESA (2012). *International Migrant Stock: The 2008 Revision*. Za 2019 Workbook: UN Migrant Stock 2019. Upoštevana je opredelitev OZN regij in definicija OZN migranta, ki je pogojena z vsaj enoletnim bivanjem zunaj države običajnega prebivališča.

Iz tabele 1 je razvidno, da se je število (regularnih) migrantov v zadnjih 60 letih povečalo v vseh regijah sveta, vendar je na drugi strani ostal delež migrantov glede na celotno svetovno prebivalstvo približno enak (2 do 3 odstotke), se pa je ta bistveno povečal v nekaterih evropskih državah, za katere so bili v preteklosti

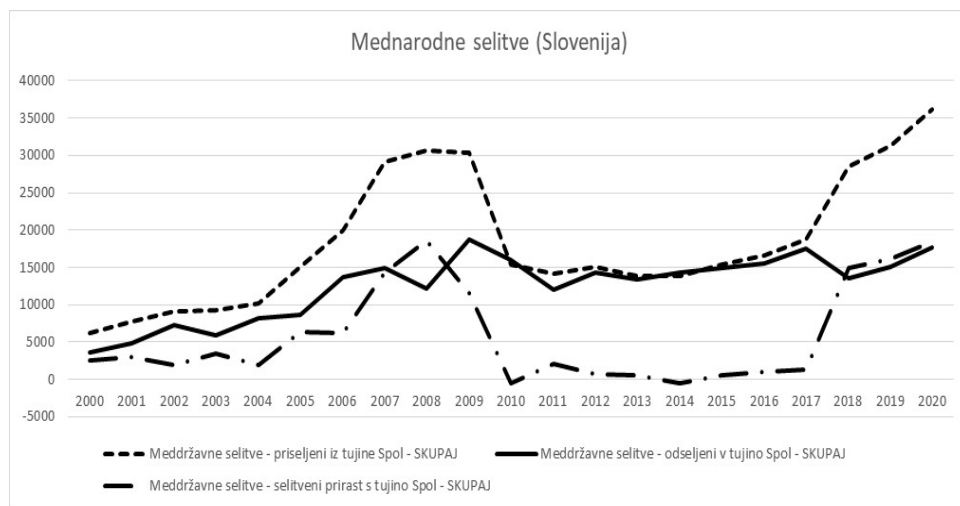
značilni močni imigracijski tokovi. Razvoj evropskega gospodarstva po drugi svetovni vojni je narekoval potrebo po poceni delavcih. Bogate države so načrtno novačile delavce v revnejših državah (Castles in Miller, 2009) Nekatere države so pri tem razvile poseben sistem rekrutiranja, ustanavljanja agencij in tesno sodelovanje z emigracijskimi državnimi institucijami (npr. Nemčija v Turčiji in Jugoslaviji). Države, ki so imele v preteklosti vzpostavljen kolonialni sistem, so se na drugi strani naslonile nanj tudi pri zagotavljanju delavcev v tem primeru, v številnih primerih pa je dolgotrajna povezanost s kolonijami in pretekle migracije vodila tudi v t. i. lasten zagon migracij (npr. Francija, Belgija, Velika Britanija). Etnična struktura teh držav se je v desetletjih spremenila, številne pa so to novonastalo situacijo zanemarile oz. naslovile na neustrezen način. Podatki v tabeli 1 imajo tudi pomembno pomanjkljivost – vključujejo le regularne migrante in ne prikazujejo podatkov in trenda gibanja za neregularne (nedokumentirane) migrante. Kot pravi Bade (2005), je vsako zapiranje Evrope vodilo v novo obliko migracij, vse od 1990 pa je neregularnost eden izmed odgovorov na otežene formalne možnosti vstopa in dela v EU, ob tem pa ne gre spregledati tudi sočasnega evropskega povpraševanja po delu neregularnih in s tem nezaščitenih delavcev. Del storitev je namreč nemogoče preseliti v države s poceni delovno silo in zato se skuša uvoziti »rezervna armada« najcenejših (zastonjskih) delavcev.

Poseben vpliv na migracijsko situacijo, predvsem na javnomnenjsko percepcijo migracij v Evropi, je imel prihod večjega števila beguncev iz Sirije, Iraka in Afganistana v letih 2015–2016. Ljudje, ki so bežali pred vojno in iskali boljše možnosti življenja, so pri Evropejcih sprožali dvojne občutke, kar je najbolj nazorno ponazorila dvojnost civilnodružbenih gibanj, kjer so si ena prizadevala zapreti evropske meje in prikazati begunce kot prihajajočo nevarnost, drugi pa so jih pozdravljali in jim izrekli dobrodošlico. Ob tem ne gre spregledati, da je bil formalen odgovor držav v Evropi, zlasti tistih na zunanjih mejah, izrazito militarističen (uporaba oboroženih vojakov, oklepni vozil, postavljanje bodeče žice vzdolž celotnih mej itd.), politiki in mediji pa so z retoriko in pristopom ustvarili moralno paniko. Vse skupaj je vodilo v vzpon sovraštva in nestrpnosti, ki se je v nekaterih državah odrazil v obliki fizičnega nasilja (npr. požigi bivališč beguncev v Nemčiji (Kreuzer, 2016) ali pa v obliki ekstremnega sovražnega govora na družbenih omrežjih v Sloveniji (Bučar Ručman, 2018).

2 Razmere v Sloveniji

V razmerah, ko je povpraševanje po delavcih večje, kot je ponudba znotraj omejenega trga dela, lahko delodajalci delavce zadržijo ali privabijo nove le z dodatnimi nagradami. Vendar ko vzamemo razmere pod drobnogled, ugotovimo, da trg dela ni nikoli omejen, temveč vedno obstajajo rezervni delavci na »čakanju« v tujini. Zaradi slabših socialnih razmer doma priseljenki delavci sprejmejo težja dela za nižje plačilo, kot bi jih lokalni delavci. Ta sklep nakazuje pomembnost določitve višine minimalne plače, ki jo določi država, za regulacijo oziroma plačno politiko na celotnem trgu dela. V primeru Slovenije rezervne delavce najdejo v državah, nastalih na ozemlju nekdanjih republik SFRJ. To je proces, ki se je začel že po drugi svetovni vojni (Bučar Ručman, 2014; Dolenc, 2005) in se nadaljuje do danes.

Leta 2020 je bilo v Slovenijo iz tujine priseljenih 36.110 oseb, pri čemer jih je večina prišla iz prej omenjenega prostora (62 %), v vseh letih pa prevladujejo moški priseljenci (SURS, 2021). Slika 1 nazorno pokaže, da Slovenija v zadnjih 20 letih zavzema izrazito dvojno vlogo v migracijskem procesu – je imigracijska in emigracijska država. Jasno je tudi vidno, da je priseljevanje v Slovenijo izrazito povezano z gospodarsko konjunkturo. Obdobje visoke rasti gospodarstva med letoma 2004 in 2008, veliki gradbeni posli in potreba po delovni sili so vodili v izrazito povečano priseljevanje delavcev, ki pa so nato ob globalni recesiji in stagnaciji slovenskega gospodarstva po letu 2009 plačali visoko ceno. Priseljevanje je ostajalo na približno isti ravni vse do gospodarskega okrevanja leta 2018. Slika 2 prikazuje tudi izseljevanje iz Slovenije, kjer je bil vrh leta 2009 ob visokem povečanju brezposelnosti v Sloveniji in posledičnem iskanju priložnosti v tujini. Ob tem pa ne gre spregledati dvojnosti in hipokrizije, ki je pogosto prisotna v javnosti – tuji delavci in tisti, ki iščejo boljšo prihodnost, so pogosto slabšalno označeni kot ekonomski migranti, medtem ko so naši izseljenci razumljeni kot žrtve in tisti, ki si s trdim delom služijo kruh.

Slika 1: Mednarodne selitve v in iz Slovenije

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05N1002S.px/>

Kljub izvorni ideji industrijsko razvitih držav, da bodo migracije začasne oziroma t. i. krožne, se je zgodilo, da so priseljenki ostajali dalj časa. Migracije so postale stalne, kar pa ni bilo le v interesu priseljencev, ki so si v novih deželah oblikovali družine, temveč je bilo tudi v interesu delodajalcev. Priseljenski delavci so pri svojem delu pridobili potrebna znanja in veščine, ki jih novi delavci ne bi imeli. Delodajalci bi tako morali ponovno uvajati delavca, kar bi vključevalo nove stroške, finančno in časovno izgubo v proizvodnji. Takšen pristop bi vključeval nezaželeno tveganje, saj novega delavca ne bi poznali, za starega pa so vedeli, kako dela. Prav zato so krožnim migracijam in vračanju delavcev nasprotovali tudi delodajalci (Bade, 2005; Lucassen, 2005). Po letu 1970 se razmere spremenijo. Gospodarska kriza (naftna kriza 1973), vzpon ksenofobije in populizma, vzpon neoliberalne različice kapitalizma in ekonomska prestrukturiranja, zmanjševanje socialnih pravic delavcev so vodili v postopno zapiranje držav. Ob tem se je kmalu izkazalo, da je migracijski proces lažje sprožiti, kot ga zaustaviti. Z zaostrovanjem pravil so se pojavili obratni učinki kot načrtovano – namesto vračanja domov, so se priseljenki odločili ostati.

Pojav notranjepolitičnih napetosti ob rasti števila prosilcev za azil je bil ob sočasni zaostritvi priseljevanja, že vzpostavljenem negativnem razpoloženju zoper tujce in vzponu neoliberalne ideologije minimaliziranja državnih izdatkov samo vprašanje časa. Beguncem so vse pogosteje pripisovali zgolj navidezne politične razloge in jih vse bolj prikazovali kot nezaželene ekonomske migrante. Stvari so se tako zaostriale,

da je Stanley Cohen (2002) v predgovoru zadnje izdaje svoje kultne knjige *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers* zapisal, da begunci in prosilci za azil predstavljajo novo kategorijo ljudi, zoper katero mediji in politiki ustvarjajo moralno paniko. Pod notranjepolitičnimi pritiski so države začele zaostrovati azilsko politiko. Zakonske prepovedi in omejitve niso ustavile priseljevanja, naredile so ga le za nelegalnega in s tem sprožile druge stranske učinke (npr. tihotapljenje ljudi, trgovino z ljudmi, delo na črno in izkoriščanje). Vse do množičnega prihoda beguncev in drugih migrantov leta 2015 je evropski sistem nadzora oz. t. i. upravljanja migracij deloval kot filter, ki je ločeval med zaželenimi in v Evropi potrebnimi tujci ter izven tega prostora zadrževal vse preostale (Franko Aas, 2007; Bučar Ručman, 2016).

3 Nadzor mednarodnih migracij in v skupnost usmerjeno policijsko delo

Pečar (1988, 1991, 1992) družbeno nadzorstvo deli na tri področja: formalno nadzorstvo, neformalno nadzorstvo in institucionalizirano nedržavno nadzorstvo. Formalno družbeno nadzorstvo predstavljajo predvsem državni mehanizmi, ki imajo predpisane pristojnosti. Izvajajo ga institucije, kot so policija, tožilstvo, sodišča, zapori, inšpekcijske službe, carina, vojska itd. Te institucije so tudi tiste, ki najpogosteje izvajajo formalno nadzorstvo v povezavi z migracijami in migranti, za njihov nadzor pa poleg teh, ki nadzirajo občo populacijo, skrbijo tudi specializirane institucije državne administracije (uradi za tujce, policija za priseljence in tujce, policijske postaje za izravnalne ukrepe, mejna policija, centri za tujce, uradniki na veleposlaništvih in ponekod celo zdravniki, šolniki, bankirji) (Bučar Ručman, 2016).

Ob tem ne gre spregledati, da je že v prvi polovici prejšnjega stoletja Sellin (1935) zaključeval, da prihaja do disproporcionalne obravnave priseljencev znotraj sistema kazenskega pravosodja v primerjavi z lokalnim prebivalstvom. Za priseljence je bila večja verjetnost, da bodo pridržani in obsojeni, da bodo dobili daljšo zaporno kazen. Sellin (1935) je v tem videl dejanja nosilcev oblasti, ki so prežeti z idejami in koncepti socialnega okolja. Povedano drugače – tudi sodniki, policisti, tožilci imajo ponotranjene družbene predsodke (Sellin, 1935: 212).

Kasnejše ugotovitve v Evropi potrjujejo omenjeno večjo pozornost in diskriminatorno obravnavo priseljencev s strani nadzorstvenih institucij. Miller et al. (2008) navajajo razlike v policijskem nadzoru na Madžarskem, v Bolgariji in Španiji. Za Madžarsko in Bolgarijo so ugotovili, da obstajajo razlike v policijskem nadzoru voznikov in pešcev. Ko gre za nadzor voznikov (ki jih policisti ne morejo prepoznati na osnovi zunanjega videza), so v večji meri nadzorovani domači prebivalci. Ko pa gre za nadzor pešcev, so v večji meri nadzorovani in legitimirani Romi. V Španiji so poleg njih dodatno nadzorovani priseljenci oziroma ljudje, ki »izgledajo kot tujci«. Podobno ugotavljajo raziskovalci v Franciji. Študija Jobard, Lévy, Lamberth, Névanen in Wiles-Portier (2012) ugotavlja, da je pri policijskem preverjanju identitete oseb na 5 postajah metroja v Parizu (analiza več kot 500 postopkov) prišlo do legitimiranja na osnovi zunanjega videza oseb. Osebe, ki so videti drugače kot večinska etnična skupina (beli Francozi), imajo večjo verjetnost, da bodo ustavljeni in legitimirani (temnopolti povprečno 6-krat večja verjetnost, arabsko etnično poreklo 7,6-krat). Pomemben je bil tudi stil oblačenja, ki je pripadnike določenih subkultur (ki pogosto sovpadajo tudi z etničnim statusom) izpostavil večjemu nadzoru.

Miller et al. (2008) natančno predstavijo ključne teoretične razlage za takšno delovanje in neporacionalen nadzor. Prvi koncept vključuje pristop t. i. *rasnega profiliranja*. Ta pravi, da je uporaba prepoznavnih fenotipskih razlik merilo za izbiro nadzorovanih oseb. Policisti in ostali nadzorniki naj bi skladno s tem pristopom sprejemali odločitve o nadzoru in ukrepanju na podlagi ponotranjenih »rasnih« in etničnih stereotipov. Z drugimi besedami, težava je v posameznih policistih, ki naj bi bili rasisti in gnila jabolka v sodu dobrih. Drugi, širši koncept pa vključuje razumevanje situacije kot širši družben problem. Pomembnost tega pristopa v analizi in razumevanju policijske dejavnosti je postala razvidna v 90. letih prejšnjega stoletja. Po aferi, ki se je zgodila ob napačni obravnavi in neprimerni obravnavi rasističnega umora temnopoltega mladeniča Stephena Lawrenca, je postalo jasno, da so težave veliko širše kot le predsodki posameznih policistov. Komisija, ki jo je vodil William Macpherson, je nazorno zaključila, da se britanska policija srečuje z *institucionalnim rasizmom*. Ta obsega kolektiven neuspeh organizacije zagotoviti ljudem ustrezno in profesionalno storitev, pri tem pa je neuspeh posledica barve polti, kulture ali etničnega porekla vključenih oseb (Macpherson, 1999). Ta pristop za razliko od rasnega profiliranja ne govori več o težavah posameznih policistov, temveč o sistemski težavi celotne organizacije in družbe.

4 Zaključek

Nadzor priseljencev in upravljanje migracij poteka danes na 4 ravneh (Bučar Ručman, 2014, 2016): 1) nadzor zunaj ciljne države (globalno in regionalno nadzorstvo), ki vključuje izvajanje imigracijske politike preko vizumov, uporabe kompleksnih baz podatkov z osebnimi, tudi biometričnimi podatki, sodelovanje z nadzorstvenimi institucijami tretjih držav, intervencije v mednarodnih vodah itd. 2) nadzor na (zunanji) meji (regionalno in nacionalno nadzorstvo); 3) nadzor v notranjosti države, ki vključuje tudi policijski nadzor preko rednega policijskega dela, dela policijskih postaj za izravnalne ukrepe, nekatere države imajo ustanovljene posebne oddelke policije za tujce (Policija, 2015; Doomernik in Jandl 2008). Ta oblika nadzora je (vsaj posredno) povezana s pristopom v skupnost usmerjenega policijskega dela. Nadzor poteka preko poostrenega nadzora prostorov, kjer prebivajo oz. se zadržujejo priseljenci, naključnih policijskih kontrol prebivalcev na ulicah in v vozilih; 4) nadzor v kibernetnem prostoru.

Kot smo pokazali, so priseljenci, ki pogosto predstavljajo ključno delovno silo, izpostavljeni ostrejšemu formalnemu družbenemu nadzorstvu, dodatno pa so nanje pozorni tudi neformalni nadzorovalci. Če policijsko delo v skupnosti razumemo kot pristop, ki si prizadeva vzpostaviti tesno sodelovanje in partnerstvo med policijo in javnostjo pri preprečevanju in nadziranju kriminalitete ter drugih težav (glej Meško, 2001), lahko hitro vidimo, da se policija v primeru priseljencev in njihovih potomcev znajde v pastí. Na eni strani študije iz tujine kažejo, da so slednji bistveno bolj izpostavljeni nadzoru in diskriminaciji, kar pa zagotovo ne povečuje njihove pripravljenosti za sodelovanje s policijo. Še več, razvije se ostra delitev mi/oni, kjer se sicer (navidezno?) prijazen pristop v skupnosti usmerjenega policijskega dela še vedno vidi le kot drugo stran istega kovanca. Z drugimi besedami, tudi prijazna represija je še vedno represija. Te težave so verjetno najbolj nazorne v ZDA v odnosu policije do temnopolte skupnosti. Ključnega pomena za vzpostavljanje partnerskega odnosa med policijo in javnostjo, vključujoč s priseljenjskimi skupinami, je prepričanje ljudi v legitimnost policije. To pa je mogoče doseči tako, da ljudje prepoznajo policijo kot pravično in strokovno institucijo, pomembna pa je tudi njena etnična sestava. V državah z visokim deležem priseljencev je namreč nujno vzpostavljati državne in lokalne institucije, ki preslikujejo etnično strukturo prebivalstva.

Literatura

- Amnesty International. (2012). *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*. Pridobljeno na http://www.amnesty.eu/content/assets/181212_Italy_exploitation_of_migrant_workers_-_Report.pdf
- Bade, K. (2005). *Evropa v gibanju: migracije od poznega 18. stoletja do danes*. Ljubljana: Založba *Cf.
- Bauman, Z. (2016) *Strangers at our door*. Cambridge: Polity.
- Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
- Bučar Ručman, A. (2016). Družbeno nadzorstvo in mednarodne migracije: Analiza nadzorstva od globalne do lokalne ravni. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 43, 11–22.
- Bučar Ručman, A. (2018). Securitization and militarization of migration management in Europe: The case of refugee migration through Slovenia in 2015/2016. V D. Siegel in V. Nagy (ur.), *The migration crisis?: Criminalization, security and survival* (str. 293–319). The Hague: Eleven International Publishing.
- Bučar Ručman, A. in Frangež, D. (2014). *Analiza trgovine z ljudmi z namenom izkoriščanja delovne sile, trgovine z otroki, prisilnega beračenja in izvrševanja kaznivih dejanj (zaključno poročilo – naročnik: Urad vlade RS za komuniciranje)*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Castles, S. in Miller, M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World – 4th edition*. New York: Palgrave Macmillan.
- Cohen, S. (1972/2002). *Folk Devils and Moral Panic: The creation of the Mods and Rockers*. London: Routledge.
- Dolenc, D. (2005). Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po II. svetovni vojni. V M. Komac in M. Medvešek (ur.), *Percepcije slovenske integracijske politike* (str. 37–87). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Doomernik, J. in Jandl, M. (ur.) (2008). *Models of Migration Regulation and Control in Europe*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Franko Aas, K. (2007). *Globalization and Crime*. London: Sage.
- Jobard, F., Lévy, R., Lamberth, J., Névanen, S. in Wiles-Portier, E. (2012). Measuring Appearance-Based Discrimination: an Analysis of Identity Checks in Paris. *Population (English Edition, 2002-)*, 67(3), 349–375.
- Kanduč, Z. in Bučar Ručman, A. (2016). Razredna vojna, delo in migracije: primer delavcev migrantov v Sloveniji. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 43, 77–89.
- Koser, K. (2007). *International Migration: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Kreuzer, A. (2016). 'Fluchtlinge und Kriminalität: Angste – Vorurteile – Fakten'. *Kriminalistik*, 70(7), 445–450.
- Lucassen, L. (2005). *The Immigrant Threat: The Integration of Old and New Migrants in Western Europe since 1850*. Chicago: University of Illinois Press.
- Macpherson, W. (1999). *The Stephen Lawrence Inquiry*. Pridobljeno na <http://www.archive.official-documents.co.uk/document/cm42/4262/4262.htm>
- Medica, K., Lukič, G. in Kralj, A. (2011). *Delovne in življenjske razmere delavcev migrantov v Sloveniji: zaključno poročilo študije*. Pridobljeno na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/el2010_raziskava_razmere_delavcev_migrantov_250311.pdf
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo: Izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2), 272–289.
- Miller, J., Gounev, P., Pap, A. L., Wagman, D., Balogi, A., Bezlov, T. ... Vargha, L. (2008). Racism and Police Stops: Adapting US and British Debates to Continental Europe. *European Journal of Criminology*, 5(2), 161–190.

- Mozetič, P. (2009). Nevidni delavci sveta: zaposlovanje in delo »neevropskih« državljanov tretjih držav in režim delavskih domov. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in antropologijo*, 37(238), 31–50.
- Pečar, J. (1988). *Formalno nadzorstvo: Kriminološki in kriminalno politični pogledi*. Radovljica: Didakta.
- Pečar, J. (1991). *Neformalno nadzorstvo: Kriminološki in sociološki pogledi*. Radovljica: Didakta.
- Pečar, J. (1992). *Institucionalizirano nedržavno nadzorstvo: Kriminološki, kriminalno politični in sociološki pogledi*. Radovljica: Didakta.
- Policija. (2015). *Mejne zadeve in tujci*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/mejne-zadeve-in-tujci>
- Sellin, T. (1935). Race Prejudice in the Administration of Justice. *American Journal of Sociology*, 41(2), 212–217.
- SURS. (2021). *Meddržavne selitve po državljanstvu, državah prejšnjega, prihodnjega prebivališča in spolu, Slovenija, letno*. Pridobljeno na <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05N1010S.px/table/tableViewLayout2/?downloadfile=FileTypeExcelX>
- UN DESA. (2006). *World Migrant Stock: The 2005 Revision Population Database*. Pridobljeno na <http://esa.un.org/migration>
- UN DESA. (2012). *International Migrant Stock: The 2008 Revision*. Pridobljeno na <http://esa.un.org/migration/>
- United Nations. (2019). *Workbook: UN_MigrantStockTotal_2019*. Pridobljeno na https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/data/UN_MigrantStockTotal_2019.xlsx
- Wallraff, G. (1986). *Čisto na dnu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.